de Bibliotheek, maatschappelijk hart van de samenleving

Taal als basis voor maatschappelijke participatie

In Nederland zijn 1,3 miljoen mensen in de leeftijd van 16-65 jaar laaggeletterd. Zij hebben te veel moeite met lezen en schrijven om mee te kunnen doen in het dagelijks leven. Taalvaardigheid is de basis voor participatie in de samenleving, voor zelfredzaamheid en zelfsturing. In samenwerking met de gemeente en lokale partners creëren Bibliotheken producten en diensten om de taalvaardigheid van mensen te vergroten.

Zelfredzaamheid staat voorop

Met ingang van 2015 wordt een aantal (landelijke) beleidsterreinen bij de gemeenten ondergebracht. Deze decentralisaties hebben als doel om regelgeving en geldstromen overzichtelijker te maken voor burgers. Van hen wordt verwacht dat ze zich zelf kunnen redden en zelf hun zaken regelen. Taalvaardigheid is daarvoor de basis. Bibliotheken bieden lokale voorzieningen waarmee mensen zich kunnen (blijven) ontwikkelen.

Wat biedt de Bibliotheek?

Bibliotheken zetten zich ervoor in dat iedereen kan participeren. Dat doen Bibliotheken vanuit hun kernfuncties: ter beschikking stellen van kennis en informatie, bieden van mogelijkheden tot ontwikkeling en educatie alsmede bevorderen van lezen en het laten kennismaken met literatuur. Bibliotheken staan voor leesplezier en taalvaardigheid. Dat geldt ook voor specifieke doelgroepen, bijvoorbeeld mensen met een leesbeperking.

Taalvaardigheid
taal·vaar·dig·heid (de; v) het vermogen om de taal vaardig te hanteren.
Taalvaardigheid omvat kunnen luisteren, spreken, lezen, schrijven.

Laaggeletterdheid
Er zijn verschillende definities van 'laaggeletterdheid'. Meestal zijn ook rekenvaardigheid en digitale vaardigheden inbegrepen. Laaggeletterdheid onderscheidt zich van analfabetisme (niet kunnen lezen en schrijven): *'Laaggeletterdheid is te veel moeite hebben met lezen en schrijven om voldoende te kunnen functioneren in het dagelijks leven. Iemand kan dan bijvoorbeeld niet zelf een treinkaartje kopen, bijsluiters van medicijnen lezen of formulieren invullen.'*

Vereniging Openbare Bibliotheken
sectorinstituut openbare bibliotheken | naar een sterk en toekomstbestendig bibliotheekbestel

de Bibliotheek, maatschappelijk hart van de samenleving

Voorbeelden aanbod Bibliotheek

Bibliotheken faciliteren aanbod voor lezen en taalvaardigheid door middel van lokale en regionale diensten, maar ook door landelijke programma's. Voor mensen met een leesbeperking hebben Bibliotheken bijvoorbeeld grootletterboeken of gesproken boeken (Aangepast Lezen). Andere programma's zijn gericht op specifieke leeftijdsgroepen: leesplezier ontwikkelen op jonge leeftijd is de beste manier om laaggeletterdheid op latere leeftijd te voorkomen. Met de programmalijn De Bibliotheek *en Basisvaardigheden* bieden Bibliotheken lees- en leermogelijkheden voor iedereen in de leeftijd van 0-101.

- Veel Bibliotheken hebben plekken ingericht waar materiaal verzameld is voor volwassenen die hun Nederlands willen verbeteren, bijvoorbeeld een leesplein of Lees en Schrijf!plein, of een NL-punt of –plein.
- Een Taalpunt of Taalhuis is een lokale samenwerking voor (informatie over) taalaanbod en scholing. Het is een aanlooppunt voor mensen met een taalvraag en voor taalvrijwilligers. Daarnaast zijn er leer- en hulpmiddelen beschikbaar. In sommige Taalhuizen worden spreekuren gehouden.
- Bibliotheken kunnen beschikken over de digitale oefenprogramma's De Slimme Nieuwslezer en Oefenen.nl (met o.a. Lees & Schrijf! en Taalklas.nl). Veel bibliotheken verzorgen cursussen die van deze programma's gebruik maken.
- Sommige Bibliotheken bieden programma's aan voor specifieke doelgroepen, bijvoorbeeld taal voor inburgeraars of taal en werk.
- Bibliotheken bieden cursussen taal leren aan.
- In veel Bibliotheken zijn er leesclubs, leeskringen of conversatiegroepen waar deelnemers wekelijks bij elkaar komen om samen een boek te lezen en te bespreken.
- In een cursus Lezen met je kinderen leren ouders hoe ze hun kinderen kunnen voorlezen en ontdekken zij samen het plezier van het lezen.
- Taalcafés zijn inloopbijeenkomsten waar anderstaligen het Nederlands spreken kunnen oefenen.
- Bij Walk & Talk bijeenkomsten kunnen werkzoekenden met een taalvraag elkaar ontmoeten en hun ervaringen delen.

UITGELICHT

Taal & Werk in Bibliotheek Breda

De Bibliotheek Breda biedt samen met partners een divers aanbod aan inburgeraars, laaggeletterden en mensen die hun loopbaan een nieuwe impuls of wending willen geven. Zo verzorgt de Bibliotheek cursussen, informatieverstrekking, coaching, werkplekken, boeken, bijeenkomsten, luisterboeken en films. In de wijken spreken intermediairs en opleiders de doelgroep aan en nodigen zij hen uit gebruik te maken van het aanbod in de Bibliotheek. Ook zijn in een aantal vestigingen Taal&Werk werkplekken ingericht en zijn medewerkers geschoold in het herkennen, op weg helpen en doorverwijzen van mensen uit de doelgroep.

Wat levert het op?

De inspanningen van Bibliotheken op het gebied van taalvaardigheid worden gemonitord via de Monitor Maatschappelijke Functies, die vanaf 2015 operabel is. Dit instrument brengt de huidige monitorinstrumenten op het vlak van educatie samen. Hiermee kunnen Bibliotheken de resultaten van hun dienstverlening grondig evalueren en kunnen zij hun aanbod optimaliseren. De Leesmonitor en Monitor Bestrijding Laaggeletterdheid laten ook opbrengsten op het niveau van de eindgebruiker zien.

Meer informatie:

- Praktische informatie over het opzetten van dienstverlening op het gebied van basisvaardigheden: basisvaardigheden.bibliotheek.nl
- Toolkit maatschappelijk hart van de samenleving/taal als basis voor maatschappelijke participatie siob.nl/thema/hart-van-de-samenleving/taal-als-basis-voor-maatschappelijke-participatie/item2910
- Brochure Samenwerken aan laaggeletterdheid siob.nl/kennisbank/documenten/samenwerken-aan-laaggeletterdheid-2504/item2504

Contactpersoon

Brit Hopmann | adviseur Lezen, Leren, Informeren | 070 30 90 222 | hopmann@siob.nl

Vereniging Openbare Bibliotheken

sectorinstituut openbare bibliotheken | naar een sterk en toekomstbestendig bibliotheekbestel

de Bibliotheek, maatschappelijk hart van de samenleving

Bibliotheekbezoek afgelopen jaar

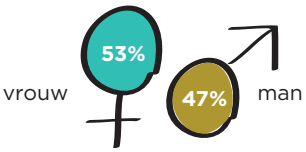

Laaggeletterden

1,3 miljoen
laaggeletterden
in Nederland (tussen 16 - 65 jr.)

65%
autochtoon

Computergebruik

18% van de
12-74-jarigen bezit
weinig computervaardigheden

57% van de laaggeletterden werkt

43% van de
laaggeletterden
is werkloos of inactief.
Van de werkende
laaggeletterden,
werkt:

14%
werkt
in de
bouw

10% werkt in de
financiële en
zakelijke
dienstverlening

13%
werkt in de
industrie
en energie

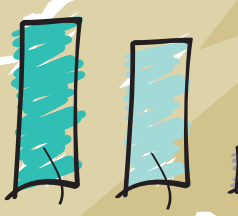

Opleiding

Percentage
laaggeletterden
van de 16-65 jarigen
op basis van
genoten onderwijs

Ontwikkeling

80% van de
gemeenten geeft
zelf aan taalarme
kleuters niet te
kunnen bereiken en

85% heeft geen
afspraken gemaakt over de
resultaten van de VVE

Wonen

In de vier grootste
gemeenten
(Amsterdam, Rotterdam,
Den Haag, Utrecht)
is **16,9%** van de inwoners
laaggeletterd.

Bron: Houtkoop et al. (2012) en Buisman & Houtkoop (2014).

Met toestemming overgenomen van Stichting Lezen en Schrijven, uit het rapport Feiten & cijfers geletterdheid, 2013. Meer onderzoeksgegevens zijn te vinden in de publicatie Laaggeletterdheid in kaart, Stichting Lezen en Schrijven en ECBO, 2014.

Vereniging Openbare Bibliotheken

sectorinstituut openbare bibliotheken | naar een sterk en toekomstbestendig bibliotheekbestel